

Ваші права в Європейському Союзі

жовтень 2021 р.

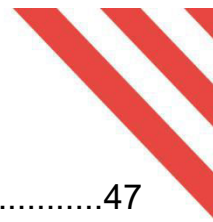

Зміст

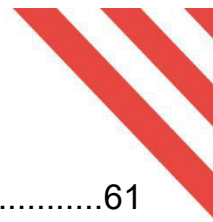
Список скорочень.....	6
Про EDF	8
ВСТУП.....	8
Частина 1 – Що таке Європейський Союз?	9
Європейський Союз та його інституції	9
Коли ЄС може приймати закони?.....	12
Як створюються закони ЄС?.....	13
Види законів	13
Частина 2 – До і після 1997 року: поворотний момент для прав людей з інвалідністю в Європі.....	14
Частина 3 – Концепція ЄС щодо прав людей з інвалідністю	15
Конвенція ООН про права людей з інвалідністю	15
Хартія Європейського Союзу про основні права	16
Європейські стратегії з інвалідності	17
Європейські структурні та інвестиційні фонди	19
Хронологія головних подій.....	21
Частина 4 - Які ваші права в ЄС?	23
Права пасажирів	24
Право на допомогу.....	24
Повітряний транспорт	25
Залізничний транспорт	26
Автобусний транспорт	27

Водний транспорт	27
Паркувальна картка ЄС для людей з інвалідністю	28
Працевлаштування та рівне ставлення.....	29
Доступ до соціальних виплат	30
Вища освіта, стажування, волонтерство та отримання досвіду роботи за кордоном	31
Програма Erasmus+	31
Європейський корпус солідарності	32
Youth Guarantee.....	33
Європейська молодіжна карта	33
Доступ до правосуддя та ваші права як жертви правопорушень.....	34
Отримання медичної допомоги за кордоном	36
Шопінг за кордоном	38
Контракти	38
Ціноутворення	39
Повернення товару	40
Доступність державних і приватних продуктів і послуг.....	40
Доступні продукти та послуги.....	40
Веб-сайти та мобільні додатки органів державного сектору.....	42
Електронний зв'язок.....	43
Аудіовізуальні послуги	44
Вибірчі права	46
Карта інвалідності ЄС	46

Цифровий сертифікат COVID-19.....	47
Частина 5 - Захист своїх прав і повернення збитків	48
Equinet	48
Національні правоохоронні та моніторингові органи виконання Директиви про веб-доступність.....	49
Національні регуляторні органи виконання Директиви про аудіовізуальні медіа-послуги	50
Національні регуляторні та інші компетентні органи для Європейського кодексу електронних комунікацій	50
Національні органи із забезпечення дотримання прав пасажирів	51
Органи альтернативного вирішення спорів.....	51
Твоя Європа	52
Europe Direct	52
Європейська служба громадянської діяльності – Your Europe Advice	53
SOLVIT.....	53
Європейська комісія	54
Європейський омбудсмен	54
Комітет петицій – Європейський парламент	55
Комітет ООН з прав людей з інвалідністю.....	56
Спеціальний доповідач ООН з прав людей з інвалідністю	57
Європейський суд.....	58
Агентство Європейського Союзу з питань основоположних прав.....	58
Рада Європи	59
Європейський форум з інвалідності та його члени.....	60

Частина 6 – Погляд у майбутнє: проблеми та рекомендації.....	61
Постійні труднощі	61
Рекомендації	64
Зверніться до секретаріату EDF:.....	67

Список скорочень

Хартія – Хартія основних прав Європейського Союзу

КР (CoR) – Комітет регіонів

CRPD – Конвенція ООН про права людей з інвалідністю

DG – Генеральний директорат (Європейської Комісії)

EDF – Європейський форум інвалідності

ЄСЕК (EESC) – Європейський соціально-економічний комітет

ЄС – Європейський Союз

ESIF – Європейські структурні та інвестиційні фонди

MEP – депутат Європейського парламенту

NEB – національні виконавчі органи

TEU – Договір про Європейський Союз

ДФЄС (TFEU) - Договір про функціонування Європейського Союзу

Онлайн-версія цього звіту доступна на веб-сайті EDF:

<http://www.edf-feph.org/know-your-rights>

Автори: Ан-Софі Лінкнехт за підтримки спеціаліста з прав людини EDF Марін Улдрі та стажерів Лорен Петі та Даніеля Галло
Редактор: Кетрін Нотон
Графічний дизайн: Венді Барратт

Висловлюємо особливу подяку керівникам і членам правління EDF, а також колегам з EDF, які великодушно ділилися своєю думкою та відгуками, щоб зробити цей звіт сильнішим.

Переклад цього видання українською мовою здійснено у 2023 році Громадською організацією "Креавита" за підтримки World Jewish Relief.

creavita@ukr.net, www.facebook.com/ngocreavita/

Перекладач - Кудреватих Фіона.

Використовується перероблений папір.

7-8 Avenue des Arts

1210 Brussels - Belgium

тел. ++32 2 329 00 59

info@edf-feph.org

<https://www.edf-feph.org>

Twitter: [@myedf](https://twitter.com/myedf)

Funded by
the European Union

Це видання отримало фінансову підтримку Європейського Союзу. Інформація, що міститься в цій публікації, не обов'язково відображає офіційну позицію Європейської Комісії.

Про EDF

Європейський форум інвалідності це незалежна організація, яка захищає інтереси понад 100 мільйонів європейців з інвалідністю. Ми об'єднуємо представницькі організації людей з інвалідністю з усієї Європи. Наші керівники – люди з інвалідністю та їхні родини. Ми – це сильний, об'єднаний голос людей з інвалідністю в Європі.

ВСТУП

У цій брошурі представлено ваші права як людини з інвалідністю в Європейському Союзі (ЄС). Брошура допоможе вам зрозуміти, як працює ЄС (частина 1), історію та розвиток прав людей з інвалідністю в ЄС (частина 2) і які права ви маєте згідно із законодавством ЄС (частини 3 і 4). У випадку, якщо ваші права порушено або вам потрібна додаткова інформація, цей буклет містить список установ, до яких ви можете звернутися (частина 5). Нарешті, тут також описуються труднощі, які ще залишаються для людей з інвалідністю (частина 6).

Європейський форум людей з інвалідністю був створений у 1997 році, щоб забезпечити людям з інвалідністю право голосу при прийнятті рішень на європейському та міжнародному рівнях.

У співпраці зі своїми організаціями-членами EDF захищає права людей з інвалідністю з усієї Європи. Ми сприяємо інклюзії людей з інвалідністю в Європі. EDF виступає за те, що всі люди повинні мати право на однакове ставлення, однакові можливості в житті, робити власний вибір, брати участь у суспільному житті та вибирати, де і з ким вони хочуть жити.

Цей буклет є оновленою версією до святкування 20-ї річниці EDF і представляє прогрес, досягнутий у законодавстві та політиці ЄС щодо людей з інвалідністю, шляхом порівняння ситуації до та після 1997 року, року заснування EDF.

Частина 1 – Що таке Європейський Союз?

Як європейський громадянин або особа, яка проживає в країні ЄС, ви маєте право знати, як створюються закони та політика ЄС. Але що таке ЄС, які рішення він може приймати і як ЄС приймає ці рішення?

Європейський Союз та його інституції

Європейський Союз є унікальним економічним і політичним союзом між 27 європейськими країнами, відомими як «держави-члени».

27 країн ЄС в алфавітному порядку: Австрія, Бельгія, Болгарія, Греція, Данія, Естонія, Ірландія, Іспанія, Італія, Кіпр, Латвія, Литва, Люксембург, Мальта, Нідерланди, Німеччина, Польща, Португалія, Румунія, Словаччина, Словенія, Угорщина, Фінляндія, Франція, Хорватія, Чехія, Швеція. Велика Британія, яка раніше була державою-членом, покинула ЄС на початку 2020 року.

У прийнятті рішень на рівні ЄС беруть участь такі інституції:

- Європейська рада,
- Європейська Комісія,
- Європейський парламент і
- Рада Європейського Союзу.

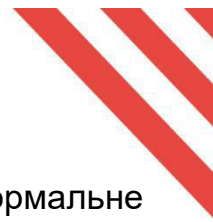
Європейська Рада є інституцією ЄС, яка визначає загальний політичний напрям і пріоритети Європейського Союзу. Він складається з глав держав і урядів держав-членів, а також Президента Європейської Ради та Президента Європейської Комісії.

Європейська комісія пропонує нові закони, керує політикою ЄС, розподіляє фінансування ЄС і просуває загальні інтереси ЄС. Її також називають «Опікуном договорів», оскільки вона контролює, чи країни-члени ЄС правильно застосовують законодавство ЄС. Політичне керівництво забезпечує команда з [27 комісарів](#) (по одному від кожної країни ЄС) на чолі з президентом Комісії. Повсякденне управління роботою Комісії виконується її персоналом, організованим у відділи, відомі як Генеральні директорати (DG), кожен з яких відповідає за певну сферу політики.

Європейський парламент і Рада Європейського Союзу відповідають за ухвалення законодавства та прийняття політичних рішень на основі пропозицій Європейської комісії.

Європейський парламент складається з політиків від кожної держави-члена, які називаються [членами Європейського парламенту](#) (MEP). Вони обираються безпосередньо виборцями ЄС кожні 5 років. Члени парламенту можуть ставити питання Комісії, щоб вплинути на політичні питання. Робота парламенту складається з двох основних етапів:

1. Підготовка до пленарної сесії – невеликі групи євродепутатів обговорюють конкретні питання та готують законопроекти,
2. Пленарна сесія – це зустрічі всіх членів Європарламенту, на яких вони голосують за законопроекти та погоджують політику.

Інтергрупа [з питань інвалідності Європейського парламенту](#)¹ – це неформальне об'єднання членів Європарламенту майже з усіх національностей і всіх політичних груп, які зацікавлені у просуванні політики щодо інвалідності у своїй роботі в Європейському парламенті та на національному рівні.

Рада Європейського Союзу (раніше відома як «Рада міністрів») складається з представників держав-членів у конкретних сферах політики, таких як зайнятість, освіта, економічна та фінансова політика. Вона складається з урядових міністрів кожної країни ЄС відповідно до обговорюваної сфери політики. Держави-члени ЄС головує спільно, змінюючись кожні 6 місяців. Наприклад, у першій половині 2021 року головувала Португалія, за нею йшла Словенія з липня по грудень 2021 року, Франція – з січня по червень 2022 року та Чехія з липня по грудень 2022 року.

Якщо ви хочете знати, коли ваша країна головуватиме в ЄС, перегляньте [веб-сторінку Ради](#)².

Є також кілька комітетів, які дають поради щодо політики на рівні ЄС. Найбільш актуальними, які працюють над правами людей з інвалідністю, є:

- **Європейський соціально-економічний комітет (ЄСЕК)**, який представляє роботодавців, профспілки та інші групи, такі як професійні та громадські асоціації, молодіжні організації, жіночі спілки, організації людей з

¹ <https://www.edf-feph.org/disability-intergroup/>

² <http://www.consilium.europa.eu/en/council-eu/presidency-council-eu/>

інвалідністю, споживачів, захисників навколишнього середовища та інші групи європейців.

- **Комітет регіонів (CoR)**, який забезпечує те, щоб голос місцевих і регіональних органів влади був почутий. До його складу входять мери, міські ради та інші представники місцевої влади.

У певних випадках консультація Комісії або Ради з ЄСЕК та КР є обов'язковою; в інших це необов'язково. ЄСЕК також може опублікувати заяви з певних питань за власною ініціативою. Їх називають висновками. Ці висновки потім надсилаються до Ради, Європейської комісії та Європейського парламенту для розгляду.

Коли ЄС може приймати закони?

Європейський Союз заснований на верховенстві права. Кожна дія ЄС ґрунтується на договорах, які були добровільно та демократично схвалені всіма державами-членами. Договори встановлюють цілі Європейського Союзу, правила інституцій ЄС, спосіб прийняття рішень і відносини між ЄС і державами-членами. Європейський Союз визначається двома договорами: Договором про Європейський Союз (ТЕУ) і Договором про функціонування Європейського Союзу (ДФЄС). Для отримання додаткової інформації відвідайте [онлайн-репозиторій договорів ЄС](#)³.

Договори пояснюють, у яких сферах політики ЄС може ухвалювати закони, а які сфери політики залишаються у сфері відповідальності держав-членів. Для обмеженої кількості сфер політики ЄС має виключне право приймати закони (внутрішній ринок, валютний союз тощо). У більшості сфер політики ЄС ділиться повноваженнями приймати закони з державами-членами

³ <https://eur-lex.europa.eu/collection/eu-law/treaties/treaties-force.html>

(соціальна політика, захист споживачів, транспорт тощо). У третій категорії сфер ЄС може підтримувати дії та ініціативи держав-членів лише через фінансування, дослідження та обмін передовим досвідом (туризм, освіта, культура тощо).

Як створюються закони ЄС?

Європейська Комісія пропонує нові ініціативи законодавства та політики ЄС. Європейський парламент і Рада Європейського Союзу розглядають ці пропозиції та можуть запропонувати зміни до тексту, які називаються поправками. Після досягнення згоди пропозиція приймається (затверджується) як Європейським Парламентом, так і Радою Європейського Союзу. Потім держави-члени та Комісія виконують прийняті рішення.

Види законів

На рівні Європейського Союзу існують різні типи законів і правових дій. У деяких випадках держави-члени змушені діяти («Регламенти» та «Директиви»), в інших це необов'язково («Рекомендації», «Висновки» та «Повідомлення»).

Регламенти автоматично стають національним законодавством. Директиви вимагають від держав-членів транспонувати або «перемістити» це в національне законодавство.

Наприклад, [Положення про права людей з інвалідністю на пересування повітряним транспортом](#)⁴ має застосовуватися в усіх країнах Європейського Союзу саме так, як воно написано.

⁴ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX%3A32006R1107>

«Директива» повинна бути включена в національну правову базу, але дозволяє країнам вирішувати, як вони бажають імплементувати закон. Наприклад, [«Директива Ради 2000/78/ЄС від 27 листопада 2000 р., що встановлює загальні засади для рівного ставлення у сфері зайнятості та професійної діяльності»](#)⁵, реалізувалася по-різному в усіх державах-членах.

«Повідомлення» — це програмні документи, які пояснюють позицію ЄС з певних питань. Наприклад, [Повідомлення Європейської Комісії «Союз рівності: Стратегія прав людей з інвалідністю на 2021-2030 рр.»](#)⁶ визначає довгострокову позицію та цілі ЄС щодо інвалідності .

Нарешті, «Рекомендації» та «Висновки» є програмними документами, які не є обов'язковими для країн ЄС, але мають політичну вагу.

Частина 2 – До і після 1997 року: поворотний момент для прав людей з інвалідністю в Європі

Європейська комісія прийняла визначну Європейську програму дій щодо інвалідності, відому як HELIOS II, у період 1993-1996 років. На відміну від своїх попередників, HELIOS 0 і HELIOS I, ця програма мала формальний, усталений спосіб консультування людей з інвалідністю та організацій, що їх представляють. Цей так званий «консультативний орган» складався з 12 національних рад людей з інвалідністю, по одному від кожної держави-члена на той час. Їх відібрала Єврокомісія. Цей орган підтримував встановлення пріоритетів програми та її координацію.

⁵ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:32000L0078&from=EN>

⁶ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM%3A2021%3A101%3AFIN>

Однак цей орган був обмежений у своїй роботі та функціонуванні. Тоді організації людей з інвалідністю в Європі усвідомили важливість створення незалежної організації. У результаті в 1997 році був створений Європейський форум інвалідності.

1997 рік став ще одним важливим поворотним моментом у європейській політиці щодо інвалідності. Вперше ЄС погодився з тим, що в його договорах має бути згадка про інвалідність. Коли було прийнято Амстердамський договір, ЄС отримав повноваження боротися з дискримінацією на основі інвалідності серед інших ознак дискримінації, таких як стать, расове або етнічне походження, релігія або переконання, вік або сексуальна орієнтація. (Стаття 19 Договору про функціонування Європейського Союзу (TFEU)).

Частина 3 – Концепція ЄС щодо прав людей з інвалідністю

У розробці ініціатив ЄС щодо прав людей з інвалідністю важливо враховувати такі головні правові та політичні основи:

Конвенція ООН про права людей з інвалідністю

Конвенція [Організації Об'єднаних Націй про права людей з інвалідністю](https://www.un.org/development/desa/disabilities/convention-on-the-rights-of-persons-with-disabilities.html)⁷ (CRPD) — це міжнародний договір про права людини, який визначає, що всі люди з інвалідністю повинні користуватися всіма правами людини та основними свободами. Він пояснює, що всі люди з інвалідністю мають право брати участь у громадянському, політичному, економічному, соціальному та культурному житті суспільства, як і будь-хто інший. Конвенція говорить про те, що повинні робити державні та приватні органи влади, щоб забезпечити та сприяти повній реалізації цих прав усіма людьми з інвалідністю.

⁷ <https://www.un.org/development/desa/disabilities/convention-on-the-rights-of-persons-with-disabilities.html>

Конвенція була прийнята в 2006 році Організацією Об'єднаних Націй і стала найшвидше ратифікованим у світі договором про права людини. Це також був перший міжнародний договір з прав людини, ратифікований не лише країнами, а й регіональною організацією – Європейським Союзом.

Усі країни-члени ЄС та Європейський Союз ратифікували цю важливу правову базу. Беручи участь у Конвенції, ЄС зобов'язується впроваджувати та сприяти повній реалізації всіх прав людини для всіх людей з інвалідністю шляхом прийняття нових політичних інструментів (законодавства, політики та програм), а також провести перегляд існуючої політики на предмет дотримання прав людей з інвалідністю.

Хартія Європейського Союзу про основні права

Хартія [основних прав Європейського Союзу](#)⁸ (Хартія) об'єднує основні права кожного, хто живе в ЄС. Хартія має юридичну силу в ЄС. Це означає, що всі інституції та органи ЄС, включаючи національні уряди, повинні поважати права, які містяться в Хартії, під час розробки законодавства та політики ЄС. На національному рівні політики повинні поважати Хартію під час впровадження законодавства ЄС.

У Хартії зазначено, що «ЄС визнає та поважає право людей з інвалідністю користуватися заходами, спрямованими на забезпечення їх незалежності,

⁸ [https://www.citizensinformation.ie/en/government_in_ireland/european_government/eu_law/charter_of_fundamental_rights.html#:~:text=The%20Charter%20of%20Fundamental%20Rights,with%20the%20Treaty%20of%20Lisbon.&text=The %20ЄС%20Договори](https://www.citizensinformation.ie/en/government_in_ireland/european_government/eu_law/charter_of_fundamental_rights.html#:~:text=The%20Charter%20of%20Fundamental%20Rights,with%20the%20Treaty%20of%20Lisbon.&text=The%20ЄС%20Договори)

соціальної та професійної інтеграції та участі в житті суспільства» (стаття 26). Він також забороняє будь-яку дискримінацію за ознакою інвалідності (стаття 21).

Європейські стратегії з інвалідності

Європейська Комісія прийняла різні стратегії, пов'язані з політикою щодо інвалідності, включаючи перелік конкретних дій і графік просування прав людей з інвалідністю.

Перша Європейська стратегія з питань інвалідності була прийнята в 1996 році та заклала основу для майбутніх законів і політичних ініціатив щодо інвалідності. Ця Стратегія була спрямована на виявлення та усунення всіх перешкод на шляху до рівних можливостей і досягнення повної участі людей з інвалідністю в усіх аспектах життя.

У 2003 році Європейський план дій щодо інвалідності був прийнятий як продовження Стратегії 1996 року.

Щоб допомогти впровадити CRPD, Комісія прийняла Європейську стратегію з питань інвалідності на 2010-2020 рр., зосереджену на усуненні перешкод у восьми основних сферах: доступність, співучасть, рівність, працевлаштування, освіта та навчання, соціальний захист, охорона здоров'я та зовнішня діяльність. У березні 2021 року Комісія прийняла нову [Стратегію прав людей з інвалідністю на 2021-2030 роки](#).⁹ Ця Стратегія базується на результатах попередньої Стратегії та на рекомендаціях для ЄС, прийнятих Комітетом ООН з прав людей з інвалідністю у 2015 році. Мета полягає в тому, щоб люди з інвалідністю в Європі, незалежно від статі, расової належності або етнічного походження, релігії чи переконань, віку чи сексуальної орієнтації:

- користувалися правами людини

⁹ <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=738&langId=en&pubId=8376&furtherPubs=yes>

- мали рівні можливості
- мали рівний доступ до участі в суспільстві та економіці
- могли вирішувати, де, як і з ким їм жити
- могли вільно пересуватися в ЄС незалежно від потреби у допомозі
- більше не відчували дискримінації

Для отримання додаткової інформації відвідайте [веб-сайт Європейської комісії](#).¹⁰

Інші європейські стратегії

Інші стратегії, прийняті Європейським Союзом, можуть бути актуальними також для людей з інвалідністю. Наприклад, у березні 2020 року ЄС прийняв [Стратегію щодо гендерної рівності на 2020-2025 роки](#),¹¹ спрямовану на зменшення нерівності між жінками та чоловіками та захист жінок від насильства і жорстокого ставлення. Стратегія визнає, що ЄС і країни ЄС повинні вживати заходів для боротьби з насильством і жорстоким ставленням до жінок та дівчаток з інвалідністю, включаючи примусову стерилізацію.

У червні 2020 року Європейська комісія опублікувала [Стратегію ЄС щодо прав потерпілих](#)¹² на 2020-2025 роки. Стратегія встановлює заходи, спрямовані на розширення можливостей потерпілих повідомляти про злочини, вимагати компенсацію та відновлюватися від наслідків злочину, а також співпрацювати з усіма відповідними суб'єктами захисту прав потерпілих. У ньому визнається, що люди з інвалідністю часто стають жертвами злочинів на ґрунті ненависті, а їхній доступ до правосуддя може бути складнішим, особливо якщо вони позбавлені

¹⁰ <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1137>

¹¹ https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/initiatives/ares-2020-267703_en

¹² https://ec.europa.eu/info/policies/justice-and-fundamental-rights/criminal-justice/protecting-victims-rights/eu-strategy-victims-rights-2020-2025_en#:~:text=2020%2D2025

діездатності. Також в документі вказується зобов'язання стратегії відповідати CRPD.

Європейські структурні та інвестиційні фонди

ЄС надає фінансування для широкого спектру проектів і програм, які охоплюють такі сфери, як: регіональний і міський розвиток, зайнятість і соціальна інтеграція, сільське господарство і сільський розвиток, політика у галузі рибальства та морська політика, дослідження і інновації, а також гуманітарна допомога.

Європейські структурні та інвестиційні фонди (ESIF), які згідно з новою багаторічною фінансовою програмою ЄС підпадають під назву «Згуртованість, стійкість і цінності»,¹³ є другою за величиною частиною бюджету ЄС. Ці фонди спрямовані, серед іншого, на покращення доступності, боротьбу з бідністю та соціальною ексклюзією, сприяння переходу від інституційної допомоги до послуг та опіки на базі громади, а також розширення можливостей освіти та працевлаштування для людей з інвалідністю в ЄС.

Нещодавно прийнятий [Регламент про загальні положення \(CPR\)](#) щодо фондів спільного управління, що охоплює період 2021-2027, встановлює правила використання ряду фондів ЄС, включаючи Європейський фонд регіонального розвитку та Фонд гуртування, а також Європейський соціальний фонд¹⁴.

У Регламенті про загальні положення зазначено, що, використовуючи кошти ЄС зі згаданих вище фондів, держави-члени повинні дотримуватися низки правил. У ньому уточнюється, що критерії та процедури вибору того, куди витрачаються кошти, мають «забезпечувати доступність для людей з інвалідністю», а також

¹³ https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/about_the_european_commission/eu_budget/mff_2021-2027_breakdown_current_prices.pdf

¹⁴ включаючи вимоги щодо доступності для людей з інвалідністю, недискримінації, заборони інвестування в інституційний догляд та підтримки інвестицій у соціальну інтеграцію.

гендерну рівність. Це означає, що органи управління повинні враховувати вплив інвестицій на доступність для людей з інвалідністю та систематично відмовлятися від усього, що створює бар'єри. У ньому також пояснюється, що за допомогою коштів ЄС необхідно вжити відповідних заходів для запобігання дискримінації за ознакою інвалідності та що, зокрема, «доступність для людей з інвалідністю повинна враховуватися під час підготовки та реалізації програм». Крім того, у Регламенті зазначено, що коли мова йде про відбір і моніторинг використання коштів, «неурядові організації та органи, відповідальні за сприяння соціальній інклюзії, основним правам, правам людей з інвалідністю, гендерній рівності та недискримінації» повинні бути включені у процес.

Регламент про загальні положення також містить так звані «Горизонтальні умови надання можливостей», які регулюють загальні критерії права на використання коштів ЄС. Горизонтальні умови надання можливостей стверджують, що держави-члени повинні мати «національну структуру для впровадження Конвенції ООН про права людей з інвалідністю», що включає цілі, які можна виміряти, механізм збору даних і моніторингу, а також механізми для забезпечення того, щоб політика доступності, законодавство та стандарти належним чином враховувались в підготовці та виконанні програм.

Регламент також містить «Тематичні умови надання можливостей», які відповідають меті, подібній до Горизонтальних умов надання можливостей, хоча й з конкретними вимогами, пов'язаними з різними фондами в рамках CPR. У Тематичних умовах надання можливостей зазначено, що фінансування з Фонду регіонального розвитку ЄС, зокрема, має демонструвати «заходи щодо розвитку соціальних послуг на рівні спільноти, включаючи профілактику та первинну медичну допомогу, догляд на дому та соціальні послуги на рівні громади», і отже, не може бути інвестовано в інституційні заклади для осіб з інвалідністю.

Хронологія головних подій

1997: засновано Європейський форум інвалідності

1997 рік: у договорах ЄС з'являється посилання на права людей з інвалідністю

2000: ухвалення Директиви ЄС про рівне ставлення у сфері зайнятості, яка захищає людей з інвалідністю від дискримінації у професійній сфері та сфері зайнятості

2001: ухвалення Директиви ЄС про міські та міжміські автобуси, згідно з якою всі нові автобуси повинні забезпечувати доступність для людей з інвалідністю

2003: відзначається перший Європейський рік людей з інвалідністю, і прийнято перший Європейський план дій щодо інвалідності на 2003-2010 рр.

2006: ухвалення Регламенту ЄС щодо прав осіб з інвалідністю та осіб з обмеженою мобільністю під час подорожей повітряним транспортом

2007: ЄС підписує Конвенцію ООН про права людей з інвалідністю

2007: ухвалення Регламенту ЄС про права та обов'язки пасажирів залізничного транспорту з посиланням на права осіб з інвалідністю та осіб з обмеженою мобільністю

2010 рік: ухвалення Європейської стратегії щодо інвалідності на 2010-2020 роки

2010: ухвалення Регламенту ЄС щодо прав пасажирів під час подорожей морем і внутрішніми водними шляхами з посиланнями на права людей з інвалідністю та осіб з обмеженою мобільністю

2011: набуття чинності Конвенції ООН про права людей з інвалідністю на рівні ЄС

2011: ухвалення Регламенту ЄС щодо прав пасажирів у міських та міжміських автобусах з посиланнями на права осіб з інвалідністю та осіб з обмеженою мобільністю

2012: ухвалення Директиви, що встановлює мінімальні стандарти щодо прав, підтримки та захисту потерпілих від злочинів

2013: Erasmus+ надає студентам з інвалідністю додаткову фінансову підтримку для покриття витрат, пов'язаних з інвалідністю, під час навчання або проходження стажування в іншій країні ЄС

2014: прийняття попередніх умов щодо деінституціоналізації, доступності та недискримінації в регламенті Європейських структурних та інвестиційних фондів

2015: Комітет ООН з прав людей з інвалідністю переглянув імплементацію Конвенції в ЄС

2016: ухвалення Директиви про доступність веб-сайтів і мобільних додатків органів державного сектору

2018: усі країни-члени ЄС є частиною Конвенції ООН про права людей з інвалідністю

2018: перегляд Директиви про аудіовізуальні медіа-послуги, який призвів до посилення юридичних зобов'язань держав щодо забезпечення доступності телевізійних передач і відеоплатформ на замовлення¹⁵

2018 рік: прийняття Європейського кодексу електронних комунікацій, що забезпечує рівний доступ та вибір для людей з інвалідністю до телекомунікаційних послуг, у тому числі до єдиного європейського номера екстреної допомоги 112¹⁶

2018: ЄС стає частиною Марракешської угоди для полегшення доступу до опублікованих робіт особам із порушеннями зору та особам із нездатністю до

¹⁵Більше інформації на веб-сайті EDF: <https://www.edf-feph.org/audiovisual-media-services-directive/>

¹⁶Більше інформації на сайті EDF: <https://www.edf-feph.org/electronic-communications/>

читання, щоб надати певні винятки щодо авторських прав на створення доступних версій друкованих матеріалів

2019 рік: ухвалення Європейського акту про доступність¹⁷: 2019 рік став важливою віхою, оскільки ЄС прийняв довгоочікуваний Європейський акт про доступність. Це Директива ЄС, спрямована на покращення функціонування внутрішнього ринку доступних продуктів і послуг шляхом усунення бар'єрів, створених різними правилами в державах-членах. Він охоплює смартфони, планшети та комп'ютери; автомати з продажу квитків і автомати для реєстрації на рейс; телевізори та телепрограми; банки та банкомати; електронні книги та веб-сайти для онлайн-покупок і мобільні додатки.

2021 рік: ухвалення Європейської стратегії прав людей з інвалідністю на 2021-2030 роки

Частина 4 - Які ваші права в ЄС?

Договори ЄС гарантують фундаментальні права всім громадянам ЄС, тобто людям із громадянством країн-членів Європейського Союзу:

- Вільне пересування осіб: усі громадяни держав-членів ЄС мають право подорожувати, працювати, навчатися та жити в інших державах-членах.¹⁸
- Вільний рух товарів: товари, вироблені в одній державі-члені ЄС, можуть продаватися в іншій державі-члені за певних умов.
- Вільний рух послуг: усі громадяни мають право надавати та отримувати послуги в інших державах-членах.

¹⁷Більше інформації на сайті EDF: <https://www.edf-feph.org/accessibility/>

¹⁸Ви можете проживати в іншій державі-члені без будь-яких умов терміном до трьох місяців, після цього ви повинні бути «економічно активними».

- Вільний рух капіталу: рух капіталу та платежі не можуть бути обмежені між державами-членами. Для громадян ЄС це означає, наприклад, можливість відкривати банківські рахунки за кордоном або купувати нерухомість, таку як земля, будинки чи будівлі в іншій країні ЄС.

З 1997 року було досягнуто значного прогресу в полегшенні свободи пересування людей з інвалідністю. У цьому розділі ви можете прочитати основні пільги та переваги, якими сьогодні користуються люди з інвалідністю в ЄС.

Окрім свобод, які застосовуються до всіх громадян ЄС, закони ЄС також надають права, якими можуть користуватись люди, які живуть або подорожують у країнах ЄС, але не є громадянами ЄС.

Права пасажирів¹⁹

Якщо ви подорожуєте літаком, потягом, човном або міжміським автобусом (автобусом дальнього сполучення), ви маєте такі права:

Право на транспорт і право на купівлю квитка

У зазначених вище видах транспорту вам не можуть відмовити у транспортуванні через вашу інвалідність і вам не можуть відмовити у купівлі квитка. Однак це теорія. На практиці існує багато винятків і, що найважливіше, значні перешкоди для доступності, які не розглядаються законодавством ЄС про права пасажирів.

Право на допомогу

Люди з обмеженою мобільністю мають право на безоплатну допомогу в усіх зазначених вище видах транспорту. Ви маєте це право, навіть якщо ваша

¹⁹ <https://www.edf-feph.org/transport-5/>

інвалідність не відразу очевидна іншим людям. Попереднє бронювання вашої допомоги не є обов'язковим, але рекомендується повідомити за 24 години²⁰ про поїздки літаком, поїздом і човном, і за 36 годин про поїздки автобусом, щоб гарантувати готовність допомоги та уникнути тривалого очікування.

Якщо ви не зробите попереднє бронювання, перевізник (наприклад, залізнична компанія) повинен докласти «розумних зусиль», щоб допомогти. Вони також не можуть відмовити в бронюванні або посадці на підставі інвалідності, за винятком випадків, коли це стосується «безпеки» або багажний відсік транспортного засобу замалий для розміщення засобів пересування. Їм також заборонено вимагати довідку про інвалідність.

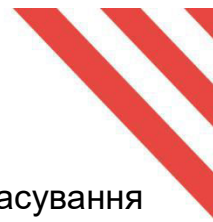
Якщо ви подорожуєте автобусом або човном, ви маєте право безкоштовно подорожувати з супроводжуючою особою за вашим вибором, якщо перевізник зобов'язує вас мати супровід «з міркувань безпеки» та не дозволяє вам подорожувати без нього. Це означає, що цій особі, яку ви оберете самі, не доведеться платити за ваш супровід.

Якщо ваше крісло колісне або інший засіб пересування буде втрачено або пошкоджено перевізником, ви маєте право на компенсацію в розмірі суми, необхідної для його ремонту або заміни, в усіх видах транспорту, окрім повітряного. У цьому випадку існує ліміт приблизно 1,110 євро для компенсації.

Повітряний транспорт

Якщо вам відмовили в посадці, ви зіткнулися з затримкою більше ніж на 3 години або ваш рейс скасовано чи немає місць, ви можете вибрати між транспортуванням іншим засобом (наприклад, іншим рейсом) або повернути

²⁰У 2020 році завдяки адвокаційній роботі EDF та її членів нам вдалося скоротити час попереднього сповіщення з 48 годин до 24 годин у перегляді Регламенту щодо прав пасажирів залізничного транспорту.

кошти за квиток, за винятком випадків, коли причина затримки або скасування перебували поза контролем авіакомпанії.

Якщо вам відмовили в посадці, ваш рейс скасовано або він прибув до місця призначення із запізненням більше ніж на 3 години, ви можете мати право на компенсацію в розмірі від 250 до 600 євро – за певних умов і залежно від відстані рейсу.

Для отримання додаткової інформації зверніться до [веб-сайту щодо прав авіапасажирів в ЄС](#)²¹ та розділу про авіаперевезення [веб-сайту щодо прав пасажирів з обмеженою мобільністю в ЄС](#).²²

Залізничний транспорт

Якщо ваш потяг затримується більш ніж на 1 годину, у вас є вибір між поверненням коштів за квиток, продовженням подорожі на тому ж поїзді або альтернативним транспортом до пункту призначення за першої іншої нагоди або в іншу дату. Якщо ви вирішите залишитися в тому ж поїзді, ви маєте право на компенсацію – 25% або 50% вартості вашого квитка, залежно від тривалості затримки – за винятком випадків, коли причина затримки не залежала від залізниці.

Будь ласка, зверніться до [веб-сайту про права пасажирів залізничного транспорту ЄС](#)²³ та розділу про подорожі потягом [веб-сайту щодо прав пасажирів з обмеженою мобільністю в ЄС](#)²⁴.

²¹ https://europa.eu/youreurope/citizens/travel/passenger-rights/rail/index_en.htm

²² https://europa.eu/youreurope/citizens/travel/transport-disability/reduced-mobility/index_en.htm

²³ https://europa.eu/youreurope/citizens/travel/passenger-rights/rail/index_en.htm

²⁴ https://europa.eu/youreurope/citizens/travel/transport-disability/reduced-mobility/index_en.htm

Автобусний транспорт

Якщо рейс міжміського сполучення (понад 250 км), на який ви забронювали місце, скасовується або відправлення затримується більш ніж на 2 години, ви можете отримати відшкодування за квиток або вас можуть доставити до місця призначення за першої іншої нагоди, без додаткових витрат. Якщо вам не запропонують цей вибір одразу, ви можете пізніше поскаржитися та вимагати повернення коштів за квиток, а також компенсацію в розмірі 50% вартості квитка.

Для отримання додаткової інформації відвідайте [веб-сайт ЄС щодо прав пасажирів автобусів](#)²⁵ та розділ про автобусні подорожі [на веб-сайті ЄС про права пасажирів з обмеженою мобільністю](#).²⁶

Водний транспорт (крім круїзів і прогулянкових човнів)

Якщо рейс скасовується або відправлення затримується більше ніж на 90 хвилин, ви можете отримати відшкодування за квиток і, якщо необхідно, безкоштовну зворотню поїздку до початкового пункту відправлення, або вас можуть доставити до пункту призначення за першої нагоди і без додаткових витрат. Якщо прибуття в пункт призначення затримується більше ніж на 1 годину, ви маєте право на компенсацію (25% - 50%).

Для отримання додаткової інформації, будь ласка, відвідайте [веб-сайт ЄС про права пасажирів на судні](#)²⁷ та розділ про корабельні подорожі на [веб-сайті про права ЄС пасажирів з обмеженою мобільністю](#).²⁸

Для всіх чотирьох видів транспорту ви також можете мати право на прохолодні

²⁵ https://europa.eu/youreurope/citizens/travel/passenger-rights/bus-and-coach/index_en.htm

²⁶ https://europa.eu/youreurope/citizens/travel/transport-disability/reduced-mobility/index_en.htm

²⁷ https://europa.eu/youreurope/citizens/travel/passenger-rights/ship/index_en.htm

²⁸ https://europa.eu/youreurope/citizens/travel/transport-disability/reduced-mobility/index_en.htm

напої, харчування, зв'язок (наприклад, безкоштовні телефонні дзвінки) і ночівлю, залежно від відстані подорожі та тривалості затримки.

Для отримання додаткової інформації відвідайте сайт [«Твоя Європа – Права пасажирів»](#).²⁹

Національні правоохоронні органи (НЕВ) були створені для підтримки пасажирів у відстоюванні своїх прав. Пасажири можуть зв'язатися з НЕВ, якщо у них виникають проблеми під час подорожі літаком, поїздом, автобусом чи човном, або якщо компанії не відповідають, коли пасажир подав скаргу. Для отримання додаткової інформації дивіться частину 5 цього буклету.

Паркувальна картка ЄС для людей з інвалідністю

Якщо у вас є інвалідність, ви можете мати право на паркувальну картку для Лзі, яка має визнаватися в усіх країнах ЄС.

Ця паркувальна картка ЄС надасть вам доступ до певних прав і можливостей, залежно від країни, яку ви відвідуєте. Проте правила, за якими ви можете користуватися картою, можуть відрізнятися від країни проживання (наприклад, тривалість безкоштовного паркування, паркування в заборонених зонах тощо). Тому переконайтеся, що ви поінформовані про [місцеві правила](#).³⁰

Ви повинні отримати паркувальну картку у [відповідних органах влади країни, в якій ви проживаєте](#).³¹

Ви повинні розмістити картку на видному місці в передній частині автомобіля.

Крім того, під час використання вашої картки в іншій країні ЄС, ви можете розмістити поруч додаткову табличку з мовою (мовами), якими розмовляють у

²⁹ https://europa.eu/youreurope/citizens/travel/passenger-rights/index_en.htm

³⁰ https://europa.eu/youreurope/citizens/travel/transport-disability/parking-card-disabilities-people/index_en.htm

³¹ https://europa.eu/youreurope/citizens/national-contact-points/index_en.htm?topic=vehicles&contacts=id-2763910

країні, яку ви відвідуєте.

Для отримання додаткової інформації відвідайте [веб-сайт Європейської комісії](#).

Працевлаштування та рівне ставлення

Люди з інвалідністю захищені від дискримінації, коли вони працюють або проходять навчання, пов'язане з роботою, особливо щодо оплати та умов праці, а також членства в організаціях працівників або роботодавців. Законодавство ЄС також захищає людей на основі їх статі, раси, віку, сексуальної орієнтації та релігії. Роботодавець зобов'язаний забезпечити необхідні пристосування. Це означає, що роботодавець повинен вжити заходів адаптації робочого місця для працівника з інвалідністю, наприклад, усунути фізичні перешкоди шляхом встановлення пандусів, полегшити доступ працівників із порушеннями зору до інформаційних технологій або змінити робочий час відповідно до потреб працівників з інвалідністю. Нездатність забезпечити необхідні пристосування є дискримінацією.

Для додаткової інформації, будь ласка, зверніться до [Директиви Ради 2000/78/ЄС від 27 листопада 2000 року, що встановлює загальні засади рівного ставлення у сфері зайнятості та професійної діяльності](#).³²

Якщо ви зазнали дискримінації під час працевлаштування, перегляньте частину 6 цього посібника, щоб дізнатися, хто може вам допомогти.

Як громадянин ЄС – особа, яка має паспорт країни ЄС – ви маєте право працювати в іншій країні ЄС без дозволу на роботу. Ви маєте ті самі права, що й громадяни приймаючої країни, щодо доступу до роботи, допомоги від служб зайнятості та фінансової підтримки під час пошуку роботи. Для отримання

³² <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:32000L0078&from=EN>

додаткової інформації відвідайте веб-сайт Європейської Комісії «[Робота в іншій країні ЄС](#)».³³

Знайти вакансії в інших країнах ЄС можна на [європейському порталі працевлаштування EURES](#).³⁴

Доступ до соціальних виплат

Переїжджаючи в межах ЄС, ви сплачуєте внески на соціальне страхування лише в одній країні одночасно. Як правило, ви також отримуватимете соціальні виплати виключно з цієї країни.

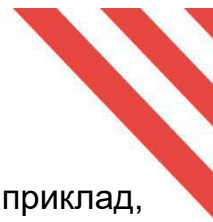
ЄС має правила щодо координації соціального забезпечення. Це не означає, що існує єдина європейська система соціального забезпечення. Усі країни можуть вільно вирішувати, хто має бути застрахованим відповідно до їхнього законодавства, які виплати надаватися та на яких умовах.

Застосовуються наступні чотири принципи, коли ви живете, навчаєтесь або працюєте в іншій країні ЄС:

- На вас поширюється законодавство про соціальне забезпечення однієї країни, і ви платите внески лише в одній країні.
- Ви маєте ті самі права та обов'язки, що й громадяни країни, де ви отримуєте забезпечення (куди ви сплачуєте внески).
- Коли ви претендуєте на допомогу, у разі необхідності враховуються ваші попередні періоди страхування, роботи чи проживання в інших країнах.
- Якщо ви маєте право на грошову допомогу в одній країні, ви, як правило, можете отримати її, навіть якщо живете в іншій країні.

³³ <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=25&langId=en>

³⁴ <https://ec.europa.eu/eures/public/en/homepage>

Однак важливо розрізняти виплати соціального забезпечення (наприклад, допомогу по безробіттю, пенсію тощо) та виплати соціальної допомоги, до яких також можуть підпадати певні виплати по інвалідності. У випадку соціальної допомоги можуть застосовуватися інші правила, особливо щодо переміщення, коли ви тимчасово або назавжди переїжджаєте в іншу країну.³⁵

Для отримання додаткової інформації відвідайте [веб-сторінку Комісії щодо координації соціального забезпечення](#)³⁶ і [Регламент 883/2004 про застосування схем соціального забезпечення до найманих осіб, самозайнятих осіб та членів їхніх сімей, які переміщуються в межах Співтовариства](#).³⁷

Вища освіта, стажування, волонтерство та отримання досвіду роботи за кордоном

Програма Erasmus+

Як громадянин ЄС ви маєте право навчатися в будь-якому університеті ЄС на тих самих умовах, що й громадяни цієї країни. Вам не можуть відмовити у доступі до навчання чи освіти в іншій країні ЄС на підставі вашого громадянства.

Коли ви вступаєте до університету в іншій країні ЄС, ви маєте право сплачувати таку саму вартість курсу, як і громадяни цієї країни. Іншим можливим джерелом фінансування для проведення частини навчання за кордоном є програма ЄС Erasmus+ .

Erasmus+ підтримує навчання та стажування в іншій країні ЄС. Як учасник з інвалідністю ви можете попросити додатковий грант для покриття витрат, пов'язаних з інвалідністю, таких як медичне обслуговування, допомога в дорозі,

³⁵ https://enil.eu/wp-content/uploads/2019/10/Freedom-of-Movement_Background-Paper_Final-1.pdf

³⁶ <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=849&langId=en>

³⁷ <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2004:166:0001:0123:en:PDF>

особа, що супроводжує студентів і працівників з інвалідністю, а також адаптоване житло. Нова програма дозволяє субсидіювати ці витрати, щоб полегшити участь осіб з меншими можливостями. Ви також можете скористатися допоміжними послугами, які заклад, який вас прийме, пропонує своїм місцевим студентам і персоналу.

Для отримання додаткової інформації відвідайте [веб-сторінку Європейської комісії про Erasmus+](#)³⁸ і [Регламент \(ЄС\) 2021/817 Європейського парламенту та Ради від 20 травня 2021 року про створення Erasmus+: Програма Союзу для освіти та навчання, молоді та спорту](#).³⁹

Європейський корпус солідарності

Європейський корпус солідарності – це програма ЄС, яка створює можливості для молодих людей віком від 17 до 30 років працювати волонтером у проектах у своїй країні чи за кордоном протягом року. Витрати, пов'язані з інвалідністю, проїзд, проживання та волонтерська допомога покриваються Програмою.

Для отримання додаткової інформації відвідайте веб-сайт [Європейського корпусу солідарності](#)⁴⁰ та [Регламент \(ЄС\) 2021/888 Європейського парламенту та Ради від 20 травня 2021 року про заснування програми Європейського корпусу солідарності](#).⁴¹

Щоб дізнатися про інші заходи, вжиті для сприяння інтеграції людей з інвалідністю, прочитайте [стратегію інклюзії та різноманітності Erasmus+ і Європейського корпусу солідарності](#).⁴²

³⁸ https://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/opportunities/individuals/physical-mental-conditions_en

³⁹ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/TXT/?uri=CELEX%3A32021R0817>

⁴⁰ https://europa.eu/youth/solidarity_en

⁴¹ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/TXT/?uri=CELEX%3A32021R0888>

⁴² <https://www.salto-youth.net/downloads/4-17-4177/InclusionAndDiversityStrategy.pdf>

Youth Guarantee

Youth Guarantee пропонує молодим людям віком до 30 років можливість отримати якісну пропозицію працевлаштування, продовження освіти, тренінгів або стажування протягом 4 місяців після того, як стали безробітними або залишили навчання.

Усі країни ЄС взяли на себе зобов'язання запровадити посилені молодіжні гарантії в Рекомендації Ради від жовтня 2020 року.⁴³ Ви можете знайти більше інформації на [веб-сторінці Youth Guarantee](#)⁴⁴ і зв'язатися з [координаторами Youth Guarantee у ваших країнах за допомогою цього списку](#).⁴⁵

Європейська молодіжна карта

Європейська молодіжна картка (також відома як EURO<26) надає знижки на культурні заходи, магазини, транспорт, харчування та проживання, і її можна використовувати в 36 країнах Європи. У більшості країн можна купувати та використовувати картку до 30 років.

Для отримання додаткової інформації відвідайте [веб-сайт Європейської молодіжної картки](#).⁴⁶

⁴³ https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv%3AOJ.C_.2020.372.01.0001.01.ENG&toc=OJ%3AC%3A2020%3A372%3ATOC

⁴⁴ <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1079>

⁴⁵ <https://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=11490&langId=en>

⁴⁶ <https://www.eyca.org/about>

Доступ до правосуддя та ваші права як жертви правопорушень

Жертви злочинів та інших правопорушень у ЄС можуть отримати захист, підтримку та доступ до правосуддя відповідно до законодавства ЄС і мають право:

- розуміти і бути зрозумілим: все спілкування з постраждалими повинно здійснюватися простою і доступною мовою. Форма спілкування має бути адаптована до конкретних потреб кожної жертви (національність, будь-яка інвалідність, вік, мова).
- на інформацію: національні органи влади надають жертвам низку інформації щодо їхніх прав, їхньої справи, а також доступних їм послуг і допомоги. Інформація повинна бути надана за першого контакту з компетентним органом і без затримки.
- на підтримку: безкоштовний доступ до послуг підтримки, які також можуть бути конфіденційними. Підтримка має включати як загальні послуги підтримки, так і спеціалізовані послуги підтримки, такі як притулки, посттравматична підтримка і консультування, спеціально адаптовані до різних типів потерпілих.
- брати участь у кримінальному провадженні:
 - право бути поінформованим, якщо ймовірний правопорушник не буде притягнутий до відповідальності, і мати право на оскарження, в разі непогодження з рішенням.
 - право на компенсацію. Якщо в національній системі використовується процедура відновного правосуддя, тепер існують гарантії безпечної участі потерпілих в цьому процесі.
- на захист та індивідуальну оцінку: потерпілі повинні бути захищені як від правопорушника, так і від ризику подальшої шкоди самою системою

кримінального правосуддя. Потреби в захисті базуються на індивідуальній оцінці.

Щоб отримати додаткову інформацію, перегляньте [веб-сторінку Комісії про права потерпілих](#)⁴⁷ та Директиву [2012/29/ЄС від 25 жовтня 2012 року про встановлення мінімальних стандартів щодо прав, підтримки та захисту жертв злочинів](#).⁴⁸

У 2021 році Європейська комісія розпочала оцінку Директиви та може вирішити переглянути правила щодо потерпілих від злочинів.

Ваші права як підозрюваного чи обвинуваченого у вчиненні злочину

Особи, підозрювані або обвинувачені у вчиненні злочину, також мають права, які повинні дотримуватися в усіх країнах ЄС:

- право на інформацію,
- право на усний та письмовий переклад,
- право мати адвоката,
- право вважатися невинуватим і бути представленим у суді, і,
- право на правову допомогу.

Існують також спеціальні гарантії для дітей, підозрюваних та обвинувачених у кримінальному провадженні.⁴⁹ Наприклад, діти, які є підозрюваними чи обвинуваченими у кримінальних справах, мають право на індивідуальну оцінку, яка визначає їхні особливі потреби щодо захисту.

⁴⁷ https://ec.europa.eu/info/policies/justice-and-fundamental-rights/criminal-justice/victims-rights_en

⁴⁸ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:32012L0029&from=EN>

⁴⁹ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1503680152962&uri=CELEX:32016L0800>

Для додаткової інформації відвідайте веб-сторінку Комісії про [права підозрюваних і обвинувачених](#).⁵⁰

У 2021 році Європейська комісія розпочала опитування та консультації, щоб оцінити, чи слід прийняти нові правила захисту прав дорослих з уразливих категорій, підозрюваних і звинувачених у злочинах.

Отримання медичної допомоги за кордоном

Як пацієнт у ЄС ви можете звернутися за медичною допомогою в іншій країні ЄС і мати право на відшкодування витрат на лікування вашою країною. Воно покриває витрати на охорону здоров'я, рецепти та доставку ліків і медичних приладів. Відшкодування буде відповідати вартості цього лікування у вашій країні. У країнах ЄС, де медична допомога безкоштовна, пацієнти повинні бути проінформовані про відшкодування своїх витрат.

Ви маєте такі права:

- Якщо ви маєте право на лікування у своїй країні, ви маєте право на відшкодування, якщо ви отримуєте його в іншій країні.
- Розмір відшкодування буде відповідати вартості цього лікування у вашій країні. Якщо за кордоном лікування дешевше, відшкодування відобразить реальну ціну лікування.
- Ви можете вибрати державного або приватного постачальника медичних послуг.

⁵⁰ https://ec.europa.eu/info/policies/justice-and-fundamental-rights/criminal-justice/rights-suspects-and-accused_en#designingcriminallaw

- Для деяких видів лікування (певні стаціонарні або вузькоспеціалізовані послуги) вам може знадобитися отримати дозвіл від вашої власної системи охорони здоров'я, перш ніж проходити лікування за кордоном.
- Ви маєте право отримати від країни інформацію про тарифи відшкодування.
- Якщо ви стикаєтеся з невикористаним з медичної точки зору часом очікування на лікування вдома, тоді необхідно отримати підтвердження. У цьому випадку ви навіть можете мати право на вищий рівень покриття витрат на медичне обслуговування.

У деяких випадках потрібно отримати попередній дозвіл:

- Медична допомога, яка передбачає нічне перебування в лікарні
- Високоспеціалізоване та витратне медичне обслуговування
- Серйозні та специфічні випадки, пов'язані з якістю або безпекою самого постачальника послуг.

Ви можете заздалегідь запитати дозвіл у національного органу охорони здоров'я, який відповідає за відшкодування. Держави-члени повинні публічно вказати, які види лікування підлягають такому дозволу.

Європейська картка медичного страхування (EHIC) — це безкоштовна картка, яка дає вам доступ до необхідного з медичної точки зору державного медичного обслуговування під час тимчасового перебування в будь-якій із 27 країн ЄС, Ісландії, Ліхтенштейні, Норвегії, Швейцарії та Сполученому Королівстві на тих самих умовах і за ту саму вартість (безкоштовно в деяких країнах), що й у людей, застрахованих у цій країні. Це означає, що вона покриває будь-яке непередбачене лікування, коли ви тимчасово перебуваєте за кордоном. Картки видаються вашою [національною компанією медичного страхування](#).

Для отримання додаткової інформації, будь ласка, зверніться до свого [національного контактного пункту](#)⁵¹ та перегляньте [веб-сторінку Європейської Комісії про транскордонну допомогу](#),⁵² [керівництво з прав пацієнтів](#)⁵³ та Директиву [2011/24/ЄС про права пацієнтів у сфері транскордонної медичної допомоги](#).⁵⁴ У 2021 році Європейська комісія розпочала оцінку Директиви та може вирішити переглянути правила щодо прав пацієнтів у сфері транскордонної медичної допомоги.

Шопінг за кордоном

Під час здійснення покупок в іншій країні ЄС ви захищені законодавством ЄС. Сюди входить захист на кількох етапах купівлі.

Контракти

Де б ви не купували продукт або послугу в ЄС, продавець повинен надати вам чітку, правильну та зрозумілу інформацію про продукт або послугу перед тим, як ви зробите покупку чи до укладення вашого контракту. Контракти мають бути складені простою та зрозумілою мовою та не можуть містити несправедливі умови. Торгівці зобов'язані адаптувати свої торговельні практики та обговорення умов контракту до цільової аудиторії (тобто, якщо торговець має на меті продавати свій продукт незрячим особам, він повинен надати переддоговірну

⁵¹ https://ec.europa.eu/health/sites/default/files/cross_border_care/docs/cbhc_ncp_en.pdf

⁵² https://ec.europa.eu/health/cross_border_care/policy_en

⁵³ https://ec.europa.eu/health/sites/health/files/cross_border_care/docs/cbhc_leaflet_en.pdf

⁵⁴ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32011L0024>

інформацію в доступний спосіб). Невиконання цього може означати нечесну комерційну практику.

Для отримання додаткової інформації, будь ласка, перегляньте [веб-сторінку ЄС щодо інформації про контракти](#)⁵⁵ та [Директиву 2011/83/ЄС від 25 жовтня 2011 року про права споживачів](#).⁵⁶

Ціноутворення

Як з громадянина ЄС, з вас не можуть стягувати вищу ціну під час купівлі товарів або послуг лише через вашу національність чи країну проживання. Деякі відмінності в ціні можна виправдати, якщо вони ґрунтуються на об'єктивних критеріях, відмінних від національності. Коли ви купуєте товари чи послуги в ЄС, ви повинні бути чітко поінформовані про загальну ціну, включаючи всі податки та додаткові збори. Продавці в ЄС не мають права стягувати з вас додаткову плату за використання кредитної чи дебетової картки.

Правила ЄС щодо ціноутворення також застосовуються, коли ви купуєте туристичні квитки, наприклад на авіарейси чи на потяг, онлайн або особисто. Це означає, що коли ви купуєте квитки, усі податки, комісії та збори мають бути включені в загальну вартість з початку процесу бронювання. Це спрощує порівняння цін з іншими туристичними операторами. Будь-які додаткові доповнення (наприклад, туристичне страхування) мають бути чітко вказані як такі та пропонуватися лише за бажанням.

Для отримання додаткової інформації відвідайте [веб-сторінку ЄС про ціноутворення](#)⁵⁷.

⁵⁵ https://europa.eu/youreurope/citizens/consumers/shopping/contract-information/index_en.htm

⁵⁶ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32011L0083&qid=1403274218893>

⁵⁷ https://europa.eu/youreurope/citizens/consumers/shopping/pricing-payments/index_en.htm

Повернення товару

Згідно з правилами ЄС, продавець повинен відремонтувати, замінити, знизити ціну або повернути вам гроші, якщо товари, які ви придбали, виявилися несправними або не виглядають/не працюють, як рекламується.

Якщо ви придбали товар або послугу в Інтернеті чи поза магазином (телефоном, поштою, в торгівельного агента), ви також маєте право скасувати та повернути своє замовлення протягом 14 днів з будь-якої причини та без виправдання.

Для отримання додаткової інформації відвідайте [веб-сторінку ЄС про повернення](#).⁵⁸

Ви також можете прочитати [Директиву 2011/83/ЄС від 25 жовтня 2011 року про права споживачів](#).⁵⁹

Доступність державних і приватних продуктів і послуг

Доступні продукти та послуги

Європейський [акт про доступність](#)⁶⁰ був ухвалений 17 квітня 2019 року. Держави-члени повинні ввести його в національне законодавство до 28 червня 2022 року та запровадити на практиці з 28 червня 2025 року. Щодо деяких елементів Акту, як-от щодо доступності дзвінка на єдиний Європейський номер екстреної допомоги «112», країнам надається довший час для застосування його вимог. Акт встановлює нові загальноєвропейські мінімальні вимоги щодо доступності для переліку продуктів і послуг, а також надає набір вимог щодо доступності, які можуть використовуватися в державних закупівлях і європейських фондах.

Акт не є вирішенням усіх проблем доступності, але це значний крок до того, щоб

⁵⁸ https://europa.eu/youreurope/citizens/consumers/shopping/guarantees-returns/index_en.htm

⁵⁹ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32011L0083&qid=1403274218893>

⁶⁰ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32019L0882>

зробити ЄС повністю доступним для людей з інвалідністю.⁶¹ Він охоплює конкретні продукти та послуги в основному в цифровій сфері, наприклад:

- Смартфони, планшети, комп'ютери та операційні системи
- Квиткові автомати та автомати для реєстрації на рейс
- Всі платіжні термінали
- Смарт-телевізори та доступ до телепрограм і платформ відео на замовлення
- Банківські послуги та банкомати
- Електронні книги та рідери
- Веб-сайти для онлайн-покупок і мобільні додатки
- Послуги телефонного зв'язку, в тому числі для виклику екстреної допомоги 112
- Певні елементи повітряних, автобусних, залізничних і водних пасажирських транспортних послуг, за винятком міських, приміських і регіональних транспортних послуг (де будуть адаптовані лише автомати з продажу квитків)

Для отримання додаткової інформації прочитайте наш аналіз Європейського акту про доступність⁶² і зверніться до [спеціальної веб-сторінки Європейської комісії](#).⁶³

На момент публікації цього буклету країни-члени вносять зміни у свої національні закони відповідно до Європейського акту про доступність. Якщо ви хочете взяти

⁶¹Ви можете виступати за зміцнення Акту у вашій країні, поки ваш уряд вносить його у національне законодавство. Ознайомтеся з [посібником EDF](#) і [вебінаром](#), щоб дізнатися, як це зробити.

⁶² <https://www.edf-fehp.org/publications/webinar-european-accessibility-act-june-2019/>; Ми також представили [наш аналіз Європейського акту про доступність на вебінарі](#): https://www.youtube.com/watch?v=S4_TG3x1HDs&t=4s

⁶³<https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1202>

участь у цьому обговоренні, рекомендуємо вам прочитати наш [посібник з транспонування](#).⁶⁴

Веб-сайти та мобільні додатки органів державного сектору

Згідно із законодавством ЄС, країни-члени ЄС зобов'язані забезпечити доступність веб-сайтів і мобільних додатків усіх органів державного сектору, наприклад веб-сайтів міської ради чи міністерства юстиції. Закон дозволяє покращити доступ до сайтів і мобільних додатків державних сервісів.

Він також вимагає, щоб веб-сайти та мобільні додатки державного сектору мали заяву про доступність, включаючи механізм зворотного зв'язку, щоб користувачі могли попросити доступну альтернативу, коли певний вміст недоступний. Таким механізмом зворотного зв'язку може бути форма, адреса електронної пошти тощо. Заява про доступність також повинна містити інформацію про доступність веб-сайту чи мобільного додатка.

Також має бути національний державний орган, відповідальний за доступність Інтернету та мобільних пристроїв, до якого користувачі зможуть звернутися, якщо власники веб-сайтів чи додатків не відповідають на їхні відгуки. Інформація про цей орган, до якого можна подавати скарги, також має бути доступна у заявах про доступність. Держави-члени повинні контролювати та звітувати про доступність веб-сайтів державного сектору та мобільних додатків. Ці звіти мають бути публічними.

Ви можете перевірити, який [національний орган контролює дотримання Директиви щодо доступності Інтернету](#).

Для отримання додаткової інформації зверніться до [Директиви 2016/2102 від 26 жовтня 2016 року про доступність веб-сайтів і мобільних додатків органів державного сектору](#).⁶⁵

⁶⁴ <https://www.edf-feph.org/publications/eea-toolkit/>

Електронний зв'язок

Оновлений [Європейський кодекс електронних комунікацій](#) був прийнятий і набув чинності в грудні 2018 року.⁶⁶ Кодекс гарантує, що люди з інвалідністю користуються рівним доступом до якісних, недорогих, загальнодоступних електронних комунікаційних послуг, включаючи послуги телефонії та Інтернету (телефон, дзвінки Skype, WhatsApp, електронна пошта тощо). Країни повинні забезпечити надання належної підтримки споживачам з інвалідністю. Вони також повинні забезпечити вжиття спеціальних заходів для забезпечення наявності та доступності необхідних кінцевих пристроїв (наприклад, доступного смартфона або доступного комп'ютера), іншого спеціального обладнання (тобто допоміжних технологій) і послуг, які покращують рівний доступ (тобто всі комунікаційні послуги) особам з інвалідністю .

Ви також повинні мати можливість безкоштовно зателефонувати на європейський номер екстреної допомоги 112 з будь-якого типу телефону, де б ви не були в Європі.⁶⁷ Він також має гарантувати, що доступ осіб з інвалідністю до екстрених служб буде відповідати доступу інших людей.

Для отримання додаткової інформації про єдиний європейський номер служби екстреної допомоги «112», будь ласка, відвідайте веб-сторінку Європейської комісії щодо номеру 112⁶⁸ і сторінку Європейської асоціації номерів екстрених служб (EENA) щодо номеру 112.⁶⁹

⁶⁵ https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv:OJ.L_.2016.327.01.0001.01.ENG&toc=OJ:L:2016:327:TOC

⁶⁶ [Директива \(ЄС\) 2018/1972 Європейського парламенту та Ради від 11 грудня 2018 року, що встановлює Європейський кодекс електронних комунікацій \(перероблений\) Текст, що стосується ЄЄЗ \(існує також \[короткий виклад юридичного тексту\]\(#\)\)](#)

⁶⁷ Ви також можете зателефонувати на національний номер служби екстреної допомоги країни, в якій ви перебуваєте, на тих же умовах

⁶⁸ <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/112>

Аудіовізуальні послуги

Законодавство ЄС гарантує, що постачальники аудіовізуальних медіа-послуг, тобто громадські або комерційні телеканали та послуги відео на замовлення (такі як Netflix), поступово роблять свої послуги доступнішими для людей з інвалідністю. Це означає, що має бути більше субтитрів, аудіоопису, перекладу на жестову мову та аудіосубтитрів до аудіовізуального контенту, доступного через мовлення та сервіси за запитом для глядачів у ЄС. Закон також забороняє дискримінаційні та ворожі висловлювання щодо людей з інвалідністю.

ЄС зробив крок вперед, щоб забезпечити доступність телевізійних трансляцій і сервісів відео на замовлення через переглянуту [Директиву про аудіовізуальні медіа-послуги](#),⁷⁰ прийняту в листопаді 2018 року. Країни повинні забезпечити, щоб постачальники медіа-послуг під їхньою юрисдикцією постійно і поступово робили свій аудіовізуальний контент доступнішим для осіб з інвалідністю.

Країни вільні вирішувати, як вони досягають загальних цілей щодо доступності, вказаних в Директиві. Директива не визначає терміни, обсяг контенту та якість послуг, які необхідно покращити.

Усі держави-члени повинні визначити єдину, легкодоступну та загальнодоступну форму зв'язку онлайн для надання інформації та отримання скарг щодо проблем із доступністю.⁷¹ Крім того, держави-члени зобов'язані зробити інформацію про надзвичайні ситуації, включаючи повідомлення та оголошення, доступною для людей з інвалідністю.

⁶⁹ <https://eena.org/about-112/whats-112-all-about/>

⁷⁰ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A02010L0013-20181218>

⁷¹Список форм зв'язку був недоступний на момент публікації цього буклету.

Кінцевий термін введення Директиви в національне законодавство – 19 вересня 2020 року. EDF провела вебінар⁷² і опублікувала [посібник з транспонування](#).⁷³ Деякі країни відстають з транспонуванням. Якщо ваша країна одна з таких, ви все одно можете використовувати ці ресурси для національної адвокації. Ви також можете знайти більше інформації на [веб-сторінці Європейської комісії щодо Директиви про аудіовізуальні медіа-послуги](#)⁷⁴ та в [Директиві \(ЄС\) 2018/1808 Європейського парламенту та Ради від 14 листопада 2018 року про аудіовізуальні медіа-послуги](#).

Марракешський договір

Цей Договір Всесвітньої організації інтелектуальної власності має на меті полегшити доступ до опублікованих творів для незрячих, людей із порушеннями зору чи з іншою нездатністю до читання. Договір змінює національні закони про авторське право, щоб дозволити уповноваженим організаціям ділитися своїми доступними версіями друкованих матеріалів через національні кордони з іншими організаціями. Це означає, наприклад, що друкована книга або музичні ноти, адаптовані в одній країні (шляхом їх видання великим шрифтом, шрифтом Брайля, в аудіоформаті тощо), зможуть мати спільний доступ між уповноваженими організаціями в країнах, які є учасниками Марракешської угоди. Уповноваженими суб'єктами можуть бути бібліотека, асоціація чи організація людей з інвалідністю, які адаптують недоступні друковані матеріали у доступні формати на користь людей з інвалідністю.

⁷² <https://www.edf-feph.org/publications/webinar-towards-ambitious-transposition-of-audiovisual-media-services-directive-february-2020/>

⁷³ <https://www.edf-feph.org/publications/accessibility-of-audiovisual-media/>

⁷⁴ <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/policies/audiovisual-media-services>

ЄС ратифікував Марракешську угоду в жовтні 2018 року, і для цього він прийняв два європейські закони: Директиву, що [встановлює](#) правові рамки в країнах ЄС, і [рішення Ради](#), щоб встановити умови для країн, які не входять до ЄС.

Для отримання додаткової інформації відвідайте [веб-сторінку Європейської спілки сліпих](#).

Виборчі права

Усі громадяни ЄС мають право голосувати та бути кандидатом на виборах до Європейського парламенту у своїй країні походження, або, якщо вони проживають в іншій країні ЄС, вони можуть вибрати голосувати та бути кандидатом на тих же умовах, що й громадяни цієї країни.

Громадяни ЄС, які проживають в іншій країні ЄС, також мають право голосувати та висувати свою кандидатуру на місцевих або муніципальних виборах у країні, у якій вони проживають, знову ж таки на тих самих умовах, що й громадяни цієї країни.

Як ви можете прочитати в розділі 6, багато людей з інвалідністю не можуть голосувати або балотуватися на виборах, оскільки вони повністю або частково втратили свою дієздатність.

Для отримання додаткової інформації відвідайте [веб-сторінку Комісії про виборчі права](#).⁷⁵

Карта інвалідності ЄС

Європейська комісія пообіцяла, що до 2023 року з'явиться єдина європейська карта інвалідності. Наразі вона доступна у восьми країнах ЄС: Бельгії, Кіпрі, Естонії, Фінляндії, Італії, Мальті, Румунії та Словенії.

⁷⁵ https://ec.europa.eu/info/policies/justice-and-fundamental-rights/eu-citizenship/electoral-rights_en

Метою Картки є полегшення поїздок до іншої держави-члена для людей з інвалідністю. Ця картка дозволить особам з інвалідністю отримувати доступ до певних знижок на культурні заходи, відпочинок, спорт і транспорт на тих самих умовах, що й громадяни з інвалідністю цієї країни (яка бере участь у цій програмі). Подробиці того, як буде виглядати картка та які переваги охоплюватиме, ще не визначені.

Щоб отримати додаткову інформацію, відвідайте веб-сайт Європейської комісії про [карту інвалідності ЄС](#).⁷⁶

Цифровий сертифікат COVID-19

Цифровий сертифікат COVID-19 набув чинності 1 липня 2021 р. Він дозволяє громадянам і резидентам ЄС отримувати та перевіряти свої цифрові COVID-сертифікати в усіх країнах ЄС.

Цифровий COVID-сертифікат ЄС є цифровим доказом того, що особа має мінімум одне з цього:

- ✓ була вакцинована проти COVID-19
- ✓ отримала негативний результат тесту або
- ✓ одужала від COVID-19

Регламент [ЄС про створення сертифіката COVID-19](#)⁷⁷ вимагає, щоб він був доступним для людей з інвалідністю.

Для отримання додаткової інформації відвідайте веб-сторінку Європейської комісії [про цифровий сертифікат ЄС про COVID-19](#).⁷⁸

⁷⁶ <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1139>

⁷⁷ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32021R0953>

Частина 5 - Захист своїх прав і повернення збитків

Що відбувається, якщо ви не можете скористатися своїми правами в ЄС? Або якщо вас дискримінують? У цій частині ви можете знайти кілька способів вирішення проблеми або повернення збитків.

Важливо подати скаргу, коли вас дискримінують. Це може допомогти в отриманні відшкодування. Це також дозволить політикам на національному та європейському рівнях краще зрозуміти ступінь дискримінації людей з інвалідністю у повсякденному житті.

Equinet

Європейська мережа органів з питань рівності об'єднує 46 організацій із 34 європейських країн, які мають повноваження протидіяти дискримінації за різними ознаками, включаючи вік, інвалідність, стать, расу чи етнічне походження, релігію чи переконання та сексуальну орієнтацію.

Члени Equinet, які називаються органами з питань рівності, є національними установами, які підвищують обізнаність, сприяють рівності та часто розглядають скарги, коли особа зазнає дискримінації.

Ви можете знайти назву та контактну інформацію органу з питань рівності у вашій країні в Європейському [каталозі органів з питань рівності](#).⁷⁹

⁷⁸ https://ec.europa.eu/info/live-work-travel-eu/coronavirus-response/safe-covid-19-vaccines-europeans/eu-digital-covid-certificate_en

<https://equineteurope.org/what-are-equality-bodies/european-directory-of-equality-bodies/>

Контактні дані:

138 Rue Royale/Koningsstraat

1000 Brussels

Тел.: +32 2 212 3182

Електронна адреса: info@equineteurope.org

Європейський каталог органів з питань рівності: <https://equineteurope.org/what-are-equality-bodies/european-directory-of-equality-bodies/>

Національні правоохоронні та моніторингові органи виконання Директиви про веб-доступність

Правила ЄС вимагають від держав-членів призначити орган, відповідальний за перевірку того, чи органи державного сектору дотримуються зобов'язань щодо забезпечення доступу до своїх веб-сайтів і мобільних додатків. Якщо ви виявите, що веб-сайт або мобільний додаток органу державного сектору у вашій країні недоступні, ви можете написати їм і поскаржитися.

Для отримання додаткової інформації ви можете переглянути список [національних правоохоронних і моніторингових органів](#).⁸⁰

⁸⁰ <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/member-states-bodies-charge-monitoring-reporting-and-enforcement-web-accessibility-directive>

Національні регуляторні органи виконання Директиви про аудіовізуальні медіа-послуги

Згідно з вимогами Директиви про аудіовізуальні медіа, кожна країна ЄС повинна призначити один або кілька незалежних національних регуляторних органів та/або органів для забезпечення ефективного виконання Директиви.

Вони відповідають за виконання національних заходів, які існують завдяки Директиві, а також за забезпечення дотримання європейських і національних правил. Тісна співпраця між цими органами необхідна для забезпечення правильного застосування та вирішення питань помилкового тлумачення Директиви.

Ви можете знайти [контакти вашого національного регулюючого органу на веб-сайті європейського органу, який об'єднує їх \(ERGA\)](#).⁸¹

Національні регуляторні та інші компетентні органи для Європейського кодексу електронних комунікацій

Європейський кодекс електронних комунікацій вимагає від країн ЄС забезпечити виконання кожного із завдань, викладених у Кодексі, компетентним органом. Деякі з основних завдань, покладених на національні регулюючі органи, включають впровадження регулювання ринку, забезпечення прозорості тарифів, сприяння захисту прав кінцевих користувачів, де це необхідно, у координації з іншими компетентними органами.⁸² Ви можете повідомити органи влади про неправильне застосування Кодексу.

⁸¹ http://erga-online.eu/?page_id=43

⁸² https://berec.europa.eu/eng/berec_office/organisation/management_board

Для отримання додаткової інформації ви можете переглянути веб-сайт та/або зв'язатися з [Органом європейських регуляторів електронних комунікацій](#).⁸³

Національні органи із забезпечення дотримання прав пасажирів

Правила ЄС зобов'язують держави-члени створювати «національні правоохоронні органи» (NEBs), роль яких полягає у перевірці того, що транспортні оператори ставляться до всіх пасажирів відповідно до їхніх прав. Пасажири, які вважають, що їхні права згідно з положенням не були дотримані, повинні звернутися до органу в країні, де стався інцидент. Для кожного Регламенту про права пасажирів існує окремий NEB.

Для отримання додаткової інформації ви можете переглянути [список національних правоохоронних органів](#).⁸⁴

Органи альтернативного вирішення спорів

Якщо ви купуєте онлайн і у вас виникли проблеми з компанією, ви можете скористатися європейською [платформою розв'язання суперечок онлайн](#)⁸⁵ як позасудовою альтернативою. Ви також можете звернутися до [органів альтернативного вирішення суперечок](#)⁸⁶ або до позасудових механізмів, встановлених у вашій країні.

⁸³ https://berec.europa.eu/eng/about_berec/what_is_berec/

⁸⁴ https://ec.europa.eu/transport/themes/passengers/neb_en

⁸⁵ <https://ec.europa.eu/consumers/odr/main/?event=main.home2.show>

⁸⁶ <https://ec.europa.eu/consumers/odr/main/?event=main.adr.show2&lng=EN>

Знайдіть більше інформації про європейську платформу вирішення спорів онлайн на [веб-сторінці Комісії](#).⁸⁷ Ви також можете звернутися до свого [національного органу з вирішення суперечок](#).⁸⁸

Твоя Європа

Веб-сайт Європейської Комісії «Твоя Європа» надає поради громадянам ЄС та їхнім сім'ям щодо подорожей, роботи та пенсії, транспортних засобів, оформлення проживання, освіти та молоді, здоров'я, сім'ї та прав споживачів.

Для отримання додаткової інформації відвідайте [веб-сайт «Твоя Європа»](#).⁸⁹

Europe Direct

Інформація про Європейський Союз усіма офіційними мовами Європейського Союзу доступна на [веб-сайті Europe Direct](#).⁹⁰

⁸⁷ <https://ec.europa.eu/consumers/odr/main/?event=main.home.howitworks>

⁸⁸ <https://ec.europa.eu/consumers/odr/main/?event=main.adr.show2>

⁸⁹ https://europa.eu/youreurope/citizens/index_en.htm

⁹⁰ https://europa.eu/european-union/contact/meet-us_en

Європейська служба громадянської діяльності – Your Europe Advice

[Your Europe Advice](#)⁹¹ – це консультаційна служба ЄС, яку надають юридичні експерти Європейської [служби громадянської діяльності](#).⁹² Вона складається з близько 60 юристів, які працюють на всіх 24 офіційних мовах ЄС і знайомі як з законодавством ЄС, так і з національними законами в усіх країнах ЄС. Your Europe Advice відповідає на запитання громадян або компаній щодо їхніх особистих прав у ЄС. Експерти відповідають на запитання протягом одного тижня, безкоштовно та мовою, обраною користувачем. Запити можна надсилати через онлайн-форму⁹³ або телефоном (00 800 6 7 8 9 10 11). Ви також можете зустрітися в місцевому офісі ЄС. Щоб знайти адресу вашого місцевого представництва ЄС, перейдіть на [веб-сайт ECAS](#).⁹⁴

[SOLVIT](#)

[SOLVIT](#)⁹⁵ — це безкоштовна онлайн-служба, яка надається національною адміністрацією в кожній країні ЄС, а також в Ісландії, Ліхтенштейні та Норвегії. Вона має на меті знайти рішення ваших проблем, пов'язаних з національною

⁹¹ https://europa.eu/youreurope/advice/index_en.htm

⁹² <https://ecas.org/>

⁹³ Онлайн-форму можна знайти на https://europa.eu/european-union/contact/write-to-us_en

⁹⁴ https://europa.eu/european-union/contact/meet-us_en

⁹⁵ https://ec.europa.eu/solvit/what-is-solvit/index_en.htm

адміністрацією, протягом 10 тижнів після вашого запиту, в центрі країни, в якій виникла ваша проблема.

SOLVIT може допомогти вам з визнанням вашої професійної кваліфікації, роботою за кордоном, медичним страхуванням, допомогами по безробіттю та з питаннями, пов'язаними з візою та правами на проживання.

[Через цей портал ви можете надіслати запит або скаргу в SOLVIT.](#)⁹⁶

Європейська комісія

Якщо ви вважаєте, що ваш національний уряд порушив законодавство ЄС, ви можете поскаржитися в Комісію. У них є спеціальна частина веб-сайту з усією інформацією.

Домашня сторінка: https://ec.europa.eu/info/about-european-commission/contact/problems-and-complaints/how-make-complaint-eu-level/submit-complaint_en

Контактні дані:

Secretary-General

B-1049 Brussels

BELGIUM

Європейський омбудсмен

Європейський омбудсмен є незалежним і неупередженим органом, який притягує адміністрацію ЄС до відповідальності за свої дії. Омбудсмен розслідує скарги на

⁹⁶ <https://ec.europa.eu/eu-rights/enquiry-complaint-form/home?languageCode=en&origin=solvit-web>

неналежне управління в інституціях, органах, офісах і агентствах ЄС. Омбудсмен може виявити неналежне управління, якщо установа не дотримується основних прав, правових норм чи принципів або принципів належного управління. Європейський омбудсмен може розглядати лише скарги щодо адміністрації ЄС, а не скарги щодо національних, регіональних або місцевих адміністрацій, навіть якщо скарги стосуються питань ЄС.

Контактні дані :

1 avenue du Président Robert Schuman

CS 30403

F - 67001 Strasbourg Cedex

Тел. +33 (0)3 88 17 23 13

Домашня сторінка: <http://www.ombudsman.europa.eu>

Комітет петицій – Європейський парламент

Метою Комітету петицій в Європейському парламенті є вираження вашого фундаментального права подавати петиції та спілкуватися з Європейським парламентом, як це передбачено Лісабонським договором і Хартією ЄС про основні права. Ви можете подати власну петицію в електронному або паперовому вигляді, а також надати інформацію про петиції, які вже надійшли до

Комітету. Ваша петиція та інформація дозволяють парламенту провести «перевірку реальності» того, як виконуються закони ЄС.

Контактні дані:

Веб-портал петицій: <https://petiport.secure.europarl.europa.eu/petitions/en/home>

Комітет ООН з прав людей з інвалідністю

Факультативний протокол до Конвенції ООН про права людей з інвалідністю є додатковим правовим інструментом для забезпечення виконання CRPD. Протокол дозволяє окремим особам і групам осіб подавати скарги до Комітету CRPD про ситуації, в яких їхні права згідно з CRPD не дотримуються, якщо подання скарги у своїй країні було безплідним. 22 із 28 країн-членів ЄС ратифікували [Факультативний протокол](#).⁹⁷ Європейський Союз ще не ратифікував його.

Щоб отримати додаткову інформацію про Факультативний протокол і процедуру індивідуальних повідомлень, відвідайте [веб-сторінку Організації Об'єднаних Націй](#).⁹⁸

Контактні дані:

Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights (OHCHR)

⁹⁷ https://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=IV-15-a&chapter=4&clang=_en

⁹⁸ Процедура подання скарг згідно з Договірними органами ООН:
<https://www.ohchr.org/en/hrbodies/tbpetitions/Pages/IndividualCommunications.aspx>

Palais Wilson

52 rue des Pâquis

CH-1201 Geneva, Switzerland

Телефон: +41 22 917 9220

Електронна адреса: InfoDesk@ohchr.org або civilsociety@ohchr.org

Спеціальний доповідач ООН з прав людей з інвалідністю

Ви можете поскаржитися на порушення прав людини, з якими ви зіткнулися, спеціальному доповідачу ООН з прав людей з інвалідністю пану Джерарду Квінну. Відповідно до механізмів спеціальних процедур він може написати листа до вашого уряду про порушення прав людини, яке вже відбулося, триває або має високий ризик виникнення, і яке пов'язане з його мандатом.

Для отримання додаткової інформації про те, як подати скаргу, а також що може зробити Спеціальний доповідач, [відвідайте веб-сторінку ООН](#).⁹⁹

Контактні дані:

Mr Gerard Quinn

Mandate of the Special Rapporteur on the rights of persons with disabilities

OHCHR-UNOG; CH-1211 Geneva 10, Switzerland

Електронна адреса: sr.disability@ohchr.org

⁹⁹ <https://www.ohchr.org/EN/HRBodies/SP/Pages/Communications.aspx>

Європейський суд

LUXEMBOURG

Європейський суд тлумачить законодавство ЄС, щоб забезпечити його однакове застосування в усіх країнах. Європейський суд також вирішує правові спори між урядами та установами ЄС. У деяких випадках окремі особи, компанії та організації також можуть подавати справи до Суду, якщо вважають, що їхні права були порушені інституцією ЄС.

Контактні дані:

The European Court of Justice

Boulevard Konrad Adenauer

2925 Luxembourg

Тел.: + 352 4303 1

Факс: +352 4303 2600

Домашня сторінка: <http://curia.europa.eu/>

Контактна форма: http://curia.europa.eu/jcms/jcms/T5_5133/

Агентство Європейського Союзу з питань основоположних прав

Агентство з питань основоположних прав є експертним центром ЄС у сфері фундаментальних прав. Агентство допомагає забезпечити захист

фундаментальних прав людей, які проживають в ЄС. Агентство провело дослідження та збір даних щодо прав людей з інвалідністю з низки питань.

Для отримання додаткової інформації: <http://fra.europa.eu/en/theme/people-disabilities>.

Контактні дані:

European Union Agency for Fundamental Rights

Schwarzenbergplatz 11

A-1040 Vienna, Austria

Електронна адреса: information@fra.europa.eu

Тел.: +43 1 580 30 - 0

Рада Європи

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

Рада Європи є незалежною від Європейського Союзу міжнародною організацією, до складу якої входять 48 європейських країн. Її мета – захист прав людини та демократії в Європі. З моменту свого заснування в 1949 році Рада Європи прийняла кілька договорів про права людини, які також стосуються людей з інвалідністю, наприклад Європейську конвенцію з прав людини, Європейську соціальну хартію та Конвенцію про запобігання та боротьбу з насильством у відношенні жінок.

Контактні дані:

Council of Europe

Avenue de l'Europe

F-67075 Strasbourg Cedex, France

Тел. +33 (0)3 88 41 20 00

Веб-сайт: <https://www.coe.int/en/web/portal>

Європейський форум з інвалідності та його члени

EDF має організації-члени майже в усіх країнах ЄС, які можуть дати вам поради щодо того, куди звернутися, якщо у вас є скарга. Ви можете знайти повний список членів EDF на [веб-сторінці EDF](#).¹⁰⁰ Секретаріат EDF у Брюсселі також може надати вам поради про законодавство та політику ЄС щодо прав людей з інвалідністю.

Ви також можете розглянути можливість стати членом представницької організації людей з інвалідністю у вашій країні, щоб підтримувати свої права як на національному рівні, так і на рівні ЄС.

¹⁰⁰ <https://www.edf-feph.org/our-members/>

Частина 6 – Погляд у майбутнє: проблеми та рекомендації

Постійні труднощі

Як ви могли прочитати в розділах вище, за останні два десятиліття в ЄС було досягнуто значного прогресу для людей з інвалідністю. Однак ще багато чого потрібно зробити, щоб усі люди з інвалідністю могли користуватися своїми правами, як будь-який інший громадянин ЄС.

Багато прав існують лише на папері. Потрібні додаткові дії, фінансування та дотримання існуючого законодавства, щоб перетворити права всіх людей з інвалідністю в реальність.

Інші труднощі також залишаються. Як особа з інвалідністю в ЄС ви не можете вільно пересуватися в межах ЄС, як це можуть робити інші люди. Ви можете зіткнутися з перешкодами під час навчання, пошуку роботи, медичної допомоги, подорожей, купівлі товарів і послуг, участі у виборах або при спробі доступу до інформації в ЄС.

Причин для перешкод свободі пересування багато. Основні продукти та послуги, як-от побутова техніка чи готельні послуги, поки що недоступні. Не всі потяги, автобуси чи станції є доступними, тому ви не можете без проблем подорожувати по всьому ЄС. Ви не можете купувати засоби для пересування та інші допоміжні технології в будь-якій країні ЄС. Такі важливі джерела інформації, як онлайн-газети, платформи для обміну відео та соціальні мережі, поки що недоступні. Багато будівель, громадські місця або місця проживання, також недоступні для вас. Іншими словами, ЄС досі не має комплексного підходу щодо доступності для людей з інвалідністю.

Може бути складно перевести соціальні виплати з вашої рідної країни в ту, куди ви переїжджаєте для роботи, навчання тощо.

Навіть якщо ви переїдете в іншу країну назавжди, у вас можуть виникнути труднощі з визнанням вашої інвалідності та ви можете зіткнутися з додатковим бюрократичним тягарем. Наприклад, молоді люди з інвалідністю, які є волонтерами або працюють в іншій країні ЄС, втрачають допомогу по інвалідності, коли подають заявку на фінансування в рамках програми ЄС «Youth Guarantee».

Ви також можете зіткнутися з певними труднощами під час подорожі літаком, поїздом, човном чи автобусом попри те, що в ЄС діє обширне законодавство про права пасажирів. Наприклад, існує обмеження щодо відповідальності перевізника та розміру компенсації, яку ви можете отримати за пошкоджений або втрачений засіб пересування під час подорожі літаком. Також не зрозуміло, скільки людей на кріслах колісних, собак-поводирів і дітей до 2 років можуть летіти одним рейсом. Щодо пасажирів поїзда, регламент ЄС не визначає, протягом скількох годин вам буде надана допомога. Транспортні оператори все ще можуть посилатися на «міркування безпеки», відмовляючи вам у посадці.

Як людині з інвалідністю, вас може бути позбавлено дієздатності, повністю або частково. Це означає, що суддя вирішив, що ви не можете діяти законно і самостійно приймати рішення у житті. Суддя міг призначити когось іншого приймати ці рішення за вас. Можливо, ви не зможете підписати трудовий договір чи договір оренди, ви не зможете купити будинок, одружитися, звернутися до суду, голосувати чи балотуватися на виборах. Це також вплине на права, якими ви можете користуватися згідно із законодавством ЄС. Що стосується голосування, люди з інвалідністю також досі стикаються з недоступними процедурами голосування, включаючи недоступні виборчі дільниці та недоступну інформацію.

Законодавство ЄС захищає вас від дискримінації на робочому місці та в професійному навчанні. Однак воно не забезпечує вам такий самий захист у громадському транспорті, житлі, страхових послугах, освіті, охороні здоров'я та соціальному захисті.

Ви можете зіткнутися з труднощами в пошуку роботи на відкритому ринку праці. Лише 50,8 відсотків людей з інвалідністю працюють, у порівнянні з 75 відсотками осіб без інвалідності.¹⁰¹ Проте жінки з інвалідністю набагато більше виключені з ринку праці. Єдиним виходом для багатьох людей з інвалідністю є робота в спеціалізованих майстернях в ЄС, оскільки вони часто є єдиними робочими місцями, де проводиться належна адаптація. Однак люди з інвалідністю в цих місцях не отримують зарплату або отримують дуже низьку. Крім того, люди з інвалідністю можуть втратити допомогу по інвалідності, коли вони працюють як наймані працівники або є самозайнятими особами, що є гальмуючим фактором для їх доступу до роботи.

Якщо ви стали жертвою або підозрюваним чи звинуваченим у злочині, вам може бути важко вимагати захисту своїх прав, навіть якщо законодавство ЄС визначає, що саме вам повинні надати. Наприклад, поліція, адвокат і судді можуть не спілкуватися з вами так, як ви розумієте (шрифтом Брайля, жестовою мовою, текстами полегшеного читання).

Через зростаючу поширеність онлайн-платформ, сервісів та інших технологій, у тому числі тих, що базуються на штучному інтелекті (ШІ), зростає потреба у вирішенні питань доступності, основних прав і рівності у зв'язку з цифровізацією та новими технологіями. ЄС все ще намагається врегулювати питання, пов'язані

¹⁰¹Спільний звіт Європейської комісії про зайнятість за 2021 рік:

https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUKEwiUx9zVzuDyAhXEgv0HHZ9SCR4QFn_oECAkQAQ&url=https%3A%2F%2Fec.europa.eu%2Fsocial%2FBlo bCepvлет%3FdocId%3D23156%26langId%3Den&usg=AOvVaw3j3irWoQzueCfrnmXkLcex

з онлайн-платформами та послугами, такими як соціальні медіа, пошукові системи, магазини додатків, а також ШІ.

ЄС зазвичай не консультується з вами чи вашою представницькою організацією, коли приймає рішення щодо вашого життя. Не всі нові закони та політики, які приймає ЄС, стосуються людей з інвалідністю та їхніх прав. ЄС також не має сильної та забезпеченої ресурсами агенції, яка б захищала права людей з інвалідністю та координувала роботу всіх інституцій та агенцій ЄС у сфері інвалідності.

Рекомендації

- ЄС та всі його інституції повинні систематично та тісно консультуватися та активно залучати людей з інвалідністю та представницькі організації людей з інвалідністю до всіх рішень, які вони приймають і які впливають на їх життя.
- ЄС повинен захищати всіх людей з інвалідністю від дискримінації в усіх сферах життя, включаючи соціальний захист (соціальне забезпечення та соціальні переваги), охорону здоров'я та (ре)абілітацію, освіту, доступ до товарів і послуг та їх постачання (таких як житло, транспорт і страхування).
- ЄС має гарантувати, що всі товари та послуги, що обертаються в ЄС та на його ринку, є доступними для людей з інвалідністю. Європейський акт про доступність є великим кроком вперед. Тепер ЄС має вжити заходів для забезпечення доступного транспорту, створювати середовище, а також інші основні продукти і послуги, такі як побутова техніка. Він також має гарантувати, що нові цифрові тенденції та нові технології повною мірою враховують доступність та основні права людей з інвалідністю (наприклад,

захист людей з інвалідністю від алгоритмічної дискримінації штучним інтелектом).

- ЄС повинен повідомити всім країнам ЄС, що всі люди з інвалідністю, незалежно від їх дієздатності, повинні користуватися всіма правами ЄС щодо доступу до правосуддя, товарів і послуг, банківської справи та працевлаштування, охорони здоров'я, права голосу та прав споживачів. Він повинен забороняти будь-яку дискримінацію осіб з інвалідністю з боку країн ЄС щодо здійснення цих прав і доступу до послуг на основі інвалідності та/або статусу дієздатності. Крім того, він повинен вимагати від країн ЄС отримувати та забезпечувати інформовану згоду осіб з інвалідністю за допомогою доступної інформації та доступних механізмів згоди.
- ЄС повинен сприяти більш тісній координації систем соціального забезпечення між країнами ЄС, щоб гарантувати, що ви можете переоформити ваш соціальний захист, інвалідність та асистентську допомогу в іншій країні, якщо ви бажаєте подорожувати, жити, навчатися або працювати там.
- ЄС повинен забезпечити, щоб усі люди з інвалідністю могли вільно подорожувати по всій території ЄС, використовуючи доступний транспорт і системи продажу квитків. В аеропортах, на автобусних/залізничних станціях і в гаванях має надаватися якісна допомога. Варто усунути перешкоди для купівлі продуктів і послуг, які підвищують особисту мобільність.

- ЄС має підвищувати обізнаність усіх людей з інвалідністю щодо їхніх прав та здатності жити й працювати в суспільстві. Слід також сприяти розвитку індивідуального супроводу, тренінгів і групової підтримки, оскільки це допомагає людям з інвалідністю знати свої права.
- Усі кошти ЄС, витрачені в державах-членах ЄС, на його кордонах і в усьому світі, мають створювати повністю доступні та інклюзивні (архітектурні та цифрові) середовища, продукти та послуги. Слід проводити консультації з людьми з інвалідністю та їх представницькими організаціями та залучати їх до процесу.
- У світлі поточної пандемії COVID-19 та її непропорційного впливу на людей з інвалідністю, ЄС та його держави-члени повинні забезпечити, щоб усі його заходи були інклюзивними та доступними для людей з інвалідністю.

Зверніться до секретаріату EDF:

Напишіть твіт про свій позитивний чи негативний досвід щодо доступності в Європі та тегніть @edfacecess

Напишіть твіт про свій досвід як людини з інвалідністю в Європі та тегніть @MyEDF

Є питання? Електронна адреса: info@edf-feph.org

Funded by
the European Union

Це видання отримало фінансову підтримку Європейського Союзу. Інформація, що міститься в цій публікації, не обов'язково відображає офіційну позицію Європейської Комісії.